

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ  
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

**НАСТАВНА ПРОГРАМА**

# **ОСНОВИ НА НЕГА**

**II година**

***ЗДРАВСТВЕНА СТРУКА***  
*медицинска сестра*



---

**Скопје, 2006 година**

## **1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ**

**1.1. Назив на наставниот предмет: *ОСНОВИ НА НЕГА***

**1.2. Образовен профил и струка**

**1.2.1. Образовен профил: *медицинска сестра***

**1.2.2. Струка: *здравствена***

**1.3. Диференцијација на наставниот предмет**

**1.3.1. Предмет карактеристичен за образовниот профил**

**1.4. Година на изучување на наставниот предмет**

**1.4.1. *Втора година***

**1.5. Број на часови на наставниот предмет**

**1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа**

**1.5.2. Број на часови годишно: 72 часа**

**1.6. Статус на наставниот предмет**

**1.6.1. Задолжителен предмет**

**1. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ**

По совладувањето на наставната програма по предметот ОСНОВИ НА НЕГА ученикот стекнува знаења и се оспособува:

- да ја **сфати** улогата на медицинската сестра во системот на здравствената заштита, значењето на принципите на општата нега во лекувањето на болниот;
- да **воочува** навремено и соодветно да **реагира** во дадена ситуација кај болниот;
- да ја **познава** организацијата на здравствената заштита;
- да **поседува** основни знаења за облиците на лекови, означување, чување и несакани дејства;
- да ги **идентификува** основните медицински инструменти и преврзочен материјал;
- да **препознава** појава од несакано дејство на лекови и да идентификува видови на зависност;
- да **изградува** ставови за соодветен пристап и комуникација со болниот;
- да **развија** љубов кон професијата и да ја согледува неговата хумана димензија.

### 3.ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно совладување на зацртаните цели, потребни се предзнаења од наставните предмети анатомија, физиологија и хигиена со здравствено воспитување, изучувани во прва година.

#### 4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

##### 4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и предметите
<b>1. ОРГАНЗАЦИЈА НА ЗДРАВСТВЕНАТА ЗАШТИТА И УЛОГАТА НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА</b>	6	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- да го <b>ообјаснува</b> функционирањето на трите нивоа на здравствена заштита;</li> <li>- да ја <b>елaborира</b> улогата на болницата во обезбедувањето на здравствената заштита на населението;</li> <li>- да <b>познава</b>: <ul style="list-style-type: none"> <li>- основната медицинска документација во здравствените установи;</li> <li>- полето на работа на медицинската сестра и улогата во унапредувањето на здравјето, превецијата на болеста и лекувањето на болниот;</li> <li>- нивоата на здравствена</li> </ul> </li> </ul>	<p><i>Демонстрирање на:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- слајдови и фотографии;</li> <li>- примероци од медицинска документација;</li> <li>- шематски приказ на организацијата на здравствена заштита и приказ на нивоата на здравствената едукација на медицинската сестра.</li> </ul>	<p><i>Хигиена со здравствено воспитување: основни поими за здравјето и основно ниво на здравствена култура и однесување.</i></p>

		<p>едукација на сестрата;  - да ги <b>развијава</b> етичките норми како мотив во извршување на нивната професионална работа.</p>		
Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p><b>2. КАРАКТЕРИСТИКИ НА БОЛНИЧКАТА СОБА И ПОСТЕЛА И ПОДГОТОВКА ЗА ЛЕКАРСКА ВИЗИТА И ПРИЕМ И ПРЕСТОЈ НА БОЛЕН ВО БОЛНИЦА</b></p>	8	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- да ги <b>објаснува</b> значењето и функцијата на болничка соба; <ul style="list-style-type: none"> <li>- стандардите за болничката соба;</li> <li>- постапките за подготовка на болничката соба за лекарска визита;</li> <li>- болничка облека и креветската постелнина;</li> <li>- начините на помош на болниот во надминувањето на психолошките последици при приемот и престојот во болница;</li> <li>- значењето на правилно организираниот одмор и сон на болниот при</li> </ul> </li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>Дискусија</i> за определување на карактеристиките на болничката соба.</li> <li>- <i>Демонстрирање</i> на постапките за подготовка за лекарска визита, болничка соба во училишниот кабинет;</li> <li>- прием на болен во болница; санитарна обработка.</li> </ul>	<p><i>Хигиена со здравствено воспитување</i></p> <p>– тематска целина: комунална хигиена</p>

		<p>престој во болница;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- да го <b>набројува</b> и да го <b>опишува</b> мебелот во болничката соба, предвиден со стандардите;</li> <li>- да ги <b>познава</b> постапките на медицинско-административен прием и санитарно – хигиенска обработка на болен при прием;</li> <li>- да ги <b>сфаќа</b>: <ul style="list-style-type: none"> <li>- потребата од стекнување на заемна доверба меѓу пациентот, семејството и персоналот при приемот;</li> <li>- потребата и значењето од воспоставување на соодветна комуникација со болниот и останатите субјекти во здравствените установи.</li> </ul> </li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>Симулирање</i> на прием на болен.</li> <li>-<i>Дискутирање</i> за неопходноста од соодветна комуникација и последиците од несоодветна комуникација.</li> </ul>	
--	--	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<b>3. ПОЛОЖБА И ПРЕНОС НА БОЛЕН И ОДРЖУВАЊЕ НА ЛИЧНАТА ХИГИЕНА НА БОЛНИОТ</b>	7	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- да ги <b>познава</b> видовите на положби на болниот на легло;</li> <li>- да ги <b>идентификува</b> принудните положби во зависност од заболувањето;</li> <li>- да <b>препознава</b> влошување и подобрување на состојбата на болниот во зависност од положбата;</li> <li>- да ги <b>објаснува</b> начините за подготовка на болниот за пренесување и потребата од правилен пренос на болниот;</li> <li>- да ја <b>елаборира</b> потребата од одржување на личната хигиена на болниот;</li> <li>- да ги <b>дефинира</b> можните физички неудобности;</li> <li>- да ги <b>идентификува</b> навремено почетните промени при појава на физичките неудобности;</li> <li>- да <b>објаснува</b> третман на болен при појава на</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- <i>Шематски приказ</i> на на положби на болен.</li> <li><i>Демонстрирање</i> на: <ul style="list-style-type: none"> <li>- начините на одржување на личната хигиена;</li> <li>- садовите за физиолошка потреба и нивната намена;</li> <li>- локалните знаци при појава на физички неудобности;</li> <li>- методите на превенција.</li> </ul> </li> </ul>	<p><i>Физиологија</i></p> <p>Тематска целина: физиологија на респираторниот, и кардиоваскуларниот систем и кожата.</p>

		декубитус, тромбоза и контрактура.		
Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<b>4. МЕРКИ ЗА ХИГИЕНО -ТЕХНИЧКА И ПРОТИВЕПИДЕМИОЛОШКА ЗАШТИТА</b>	10	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- да ги <b>идентификува</b> медицинските инструменти според нивните карактеристики;</li> <li>- да ги <b>објаснува:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- постапките за дезинфекција и стерилизација и нивната употреба;</li> <li>- видовите на преврзочен материјал и потребата од него;</li> </ul> </li> <li>- да ја <b>познава</b> техниката на користење на преврзочен материјал;</li> <li>- да ги <b>објаснува</b> и <b>разликува</b> поимите асепса и антисепса; дезинфекција и стерилизација и видови на стерилизација;</li> <li>- да ги <b>прифаќа</b> нормите на заштита и самозаштита и</li> </ul>	<p><i>Демонстрирање</i> на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- инструменти и завоен материјал;</li> <li>- подготовка на преврзочен материјал.</li> </ul> <p><i>-Видеопрезентација</i> за работа со инструменти и завоен материјал.</p> <p><i>-Демонстрирање</i> на механизмите на дејствување на физичките и хемиските средства.</p> <p>- <i>Видеопрезентација</i> на методите на стерилизација и дезинфекција.</p> <p>- <i>Симулирање</i> на ситуација за конкретна одговорност.</p>	<p><i>Микробиологија:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- стерилизација;</li> <li>- физички и хемиски фактори кои влијаат врз микроорганизмите.</li> </ul>



		личната одговорност при спроведување соодветните мерки за заштита.		
<b>Тематски целини</b>	<b>Број на часови</b>	<b>Конкретни цели</b>	<b>Дидактички насоки</b>	<b>Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите</b>
<b>5. ПОМОШ НА ПАЦИЕНТОТ ПРИ ЗЕМАЊЕ НА ХРАНА И ТЕЧНОСТИ</b>	5	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- да го <b>согледува</b> значењето на нормалната и здрава исхрана;</li> <li>- да <b>класфицира</b> диетална исхрана според болеста;</li> <li>- да ги <b>разликува</b> видовите вештачка исхрана;</li> <li>- да ги <b>објаснува</b> начините на спроведување на природна (пасивна) и вештачка исхрана;</li> <li>- да ја <b>елаборира</b> улогата на ме дицинската сестра при исхраната на болниот.</li> </ul>	<p>Шематско <i>претставување</i> на енергетската вредност на храната.</p> <p><i>Демонстрирање</i> (или симулирање) на улогата на медицинската сестра при давање на храна и течности на болен.</p>	

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<b>6. ОПСЕРВАЦИЈА НА ВИТАЛНИ ЗНАЦИ НА БОЛЕН</b>	10	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- да го <b>разликува</b> значењето на поимите објективни и субјективни симптоми;</li> <li>- да ги <b>дефинира</b> виталните знаци и нивните нормални вредности;</li> <li>- да ги <b>препознава</b> знаците на нарушените витални функции;</li> <li>- да ги <b>објаснува</b> начините на мерење и бележење на виталните знаци и соодносот меѓу виталните знаци;</li> <li>- да ги <b>согледува</b> значењето и важнос на навременото забележување на промените во виталните знаци кај болниот.</li> </ul>	<p><i>Презентирање</i> на графички прилози за патолошки температури.</p> <p><i>Вежби:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- техника за мерење и бележење на виталните знаци;</li> <li>- демонстрирање на апарати за мерење и начините на бележење во температурената листа;</li> <li>- шематски приказ на соодветност на виталните знаци.</li> </ul>	<p><i>Анатомија:</i> градба и морфологија на органите (респираторен и кардиоваскуларен систем)</p> <p><i>Физиологија:</i>– физиологија на респираторен и кардиоваскуларен систем</p>

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
7. ПРИСТАП ПРИ ОПСЕРВАЦИЈА НА ИЗЛАЧЕВИНИ	6	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- да ги <b>елаборира</b> физиолошките карактеристики на излачевините;</li> <li>- да ги <b>објаснува</b>: <ul style="list-style-type: none"> <li>- техниката на бележење на излачевините во температурната листа;</li> <li>- принципите за земање на примероци од излачевини;</li> </ul> </li> <li>- да <b>применува</b> епидемиолошки принципи за постапување со излачевини;</li> <li>- да <b>препознава</b> и навремено забележува патолошки промени во излачевините;</li> <li>- да <b>препознава</b> индикации и контрацикации за изведување на клизма и катетер;</li> <li>- да <b>познава</b> постапка и потребен материјал за спроведување на катетер и клизма.</li> </ul>	<p>Шематско <b>претставување</b> на карактеристики на излачевини.</p> <p><b>Презентирање</b> на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- сет за катетеризација и клизма;</li> <li>- садови за биохемиски, бактериолошки и микробиолошки преглед на излачевини.</li> </ul>	

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
8. ОСНОВИ НА ФАРМАКОЛОГИЈАТА	20	<p><i>Ученикот:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- да ги <b>дефинира</b> поимте за лек, доза и отров;</li> <li>- да ги <b>класифицира</b> и <b>разликува</b> лекови соодветно на нивните карактеристики и дејство;</li> <li>- да ги <b>препознава</b> и <b>набројува</b> лековите од соодветни групи.</li> </ul> <p>- да ги <b>објаснува:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- начините на давање лекови и соодветните форми за секој начин на апликација;</li> <li>- механизмот на делувањето на лековите во организмот;</li> <li>- биотрансформацијата и елиминацијата на лековите;</li> <li>- заемното дејство и несаканите дејства од лековите;</li> </ul>	<p><i>Демонстрирање</i> на начини за апликација на лекови;</p> <p>-Шематско <i>претставување</i> на механизам на делување на лековите.</p>	

		<p>- да ги <b>идентификува</b> :</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- различни видови на зависност;</li> <li>- формата и начинот на апликација на лековите;</li> <li>- факторите од кои зависи терапевтската доза (по возраст, физиолошка или патолошка состојба);</li> </ul> <p>- да го <b>објаснува</b> дејството на анестетиците, седативите, хипотичните средства, наркотичните и ненаркотични аналгетични средства;</p> <p>- да ги <b>познава</b> стимулаторите и дејство на централниот нервен систем (ЦНС);</p> <p>- да <b>развија</b> правилен став кон употребата на наркотиците, аналгетиците и стимулаторите на ЦНС и зависноста од нивна долготрајна употреба;</p> <p>- да <b>наведува</b> примери на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- лекови против срцеви аритми и средства за антикоагулатна терапија;</li> </ul>	<p><i>-Организирање на дебата: каде е границата меѓу лекот и дрогата?</i></p> <p><i>-Презентирање на различни видови на лекови.</i></p> <p><i>-Шематско претставување на поделбата и ефектите од одделни дози.</i></p>	<p><i>Анатомија и физиологија: - нервен систем.</i></p>
--	--	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------

		<ul style="list-style-type: none"> <li>- антианемиски лекови</li> <li>- антитусивни, антиастматични, антиулкусни и лаксантни средства;</li> <li>- да ја <b>објаснува</b> улогата на диуретиците како адјувантна терапија;</li> <li>- да ја <b>објаснува</b> примената и на цитостатиците;</li> <li>- да ги <b>набројува</b> предизвикувачите на најчести видови труења;</li> <li>- да <b>објаснува</b> принципи на лекување при различни видови труења.</li> <li>- да го <b>разликува</b> значењето на поимите авитаминоза и хипервитаминоза;</li> <li>- да го <b>објаснува</b> механизмот на дејство на хормоните и витамините при нивниот дизбаланс во организмот;</li> <li>- да развива <b>ставови</b> за правилен пристап во сопствениот начин на исхрана.</li> </ul>	<p><i>Демонстрирање на:</i></p> <p><i>графички прилози:</i> механизам на делување и класификација на лековите.</p> <p><i>Презентирање на шематско давање на антикоагулантна терапија.</i></p> <p><i>Графички прилози и видеопрезентации на несакани дејства од соодветни групи на лекови.</i></p>	<p><i>Анатомија:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- кардиоваскуларен систем</li> </ul> <p><i>Физиологија:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- физиологија на кардиоваскуларен систем</li> </ul> <p>Анатомија и физиологија за другите органски системи</p> <p>Физиологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ендокрин систем</li> </ul>
--	--	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

#### **4.2. Наставни методи и активноти на учење**

Наставата по предметот **основи на нега** ќе се реализира преку: насочена дискусија, демонстрација, учење преку сопствено откривање, предавање, објаснување и др.

**Активности на ученикот:** слуша, забележува, набљудува, покажува, применува, објаснува, поставува прашања, самостојното открива, дискутира.

**Активности на наставникот:** планира, организира, демонстрира, објаснува, дава инструкции, поставува прашања.

#### **4.3. Организација и реализација на наставата**

Наставниот предмет е застапен со 2 часа неделно во две полугодија. Содржински и временски, наставата од овој предмет треба да биде во корелација со наставата од наставниот предмет ПРАКТИЧНА НАСТАВА, во наставниот план застапен со 5 часа.

#### **4.4. Наставни средства и помагала**

Ефикасноста на реализацијата на содржините од наставната програма е условена со користење на компјутер, графоскоп, слики, шеми, постери, фантоми, болнички кревет, постелнина, апарати за мерење витални знаци, орман за лекови и преврзочен материјал.

За поуспешно совладување на целите на наставната програма се користи соодветна литература, и тоа:

- учебник по наставниот предмет;
- наставен материјал подготвен од страна на наставникот;
- дополнителна литература за наставниците;
- стручна литература од областа на негата и фармакотерапијата;
- кодексот на етика на здравствените работници;
- литература од областа на дидактиката.

## 5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците се врши континуирано во текот на целата учебна година, усно и писмено, преку тестови на знаења. Во едно полугодие ученикот треба да има најмалку две (2) оценки. Оценувањето е јавно. За учениците кои не ја совладале програмата, се постапува според законската регулатива.

## 6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

### 6.1. Основни карактеристики на наставниците

Покрај условите пропишани со Законот за средно образование, наставникот треба да ги поседува следниве персонални, професионални и педагошки карактеристики: да е физички и психички здрав, да го познава македонскиот јазик и кирилското писмо, да ја сака педагошката работа, да е добар организатор, креативен и подготвен за примена на иновациите во воспитно – образовната работа.

### 6.2. Стандард за наставен кадар

1. Наставата по предметот *основи на нега* ја реализираат кадри со завршени студии по:  
- медицина.  
Наставниците треба да имаат педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

### 6.3. Стандард за простор и опрема

За реализација на наставата по предметот *основи на нега* се користи класична училница и специјализирана училница – кабинет, опремена со наставни средства и помагала согласно Нормативот.



## **7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА ПРОГРАМАТА**

**7.1. Датум на изработка:** април 2000 година

### **7.2. Состав на работната група**

- Д-р Николина Пепељугоска, самостоен педагошки советник, Педагошки завод на Македонија, Скопје
- д-р Марија Пановска, наставник, ДСМУ “Д-Р Јован Калаузи”, Битола
- Билјана Чибишева, наставник, ДСМУ “д-р Панче Караѓозов”- Скопје
- Велика Гавровска-Лукиќ, Претседател на Републичкото здружение на медицински сестри, Клиника за психијатрија, Скопје

**7.3. Датум на ревидирање:** мај 2006 година

### **7.4. Состав на работната група**

- Гордана Донева Атанасоска, советник во БРО - Скопје
- проф. д-р Оливера Муратовска, Клиника за детски болести - Скопје
- д-р Данка Гиговска, професор во ДСМУ „Д-р Панче Караѓозов”- Скопје
- Советници од секторот за стручно образование, БРО - Скопје

## **8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА**

**Датум на започнување:** 01.09.2006 година

## **9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА**

Наставната програмата по **ОСНОВИ НА НЕГА** ја одобри министерот за образование и наука со решение бр.07. 3851/26 од 29. 06. 2006 година.